

geweest, die welcke verre van daer wt vreemde
landē comen was, hadde haer die macht gege-
uē dat alle die ratelen Tammaraka, die welcke
wouden, souden spreekē en̄ macht crygē dat
sy om baden soude haer gheworden ende ghe-
geuen wesen, ende so ghebueren. Een yeghe-
lijck wil dan dat in sijne ratelen die ghewelt
connen maken eenen groote feestē met drinc-
ken, singhen, ende waerssegghen, houden veel
selsame cerimonien, daer bestellen die waer-
seggers eenen dach inden hutten, die welcke
sy ledich maken, daer en moeten gheen wijs
noch kinderen in bliuen, dan ghebieden die
waersseggers dat een yeghelijck sijn Tammaraka
roet verwerwe met pluymē ende daer in co-
me, so wil hy haer die ghewelt ouerleueren,
dat sy spreekē sullen. Daer nae comē sy inden
hutten, so setten sy haer bouen aen die waer-
seggers, en̄ hebben haren Tammaraka by haer
inder eerden steken, daer by steken die andere
de huere, oock een yeghelijck geeft den waer-
seggers giften oft ghelchenck, die welcke sijn
slictpijlen vederen, dingen die sy aen die oren
hanghen, op dat een yeghelijcken sijne Tam-
maraka niet vergeten en worde, als sy dan alle
by malcanderen sijn, so neemt hy dan een ye-
ghelijcx Tammaraka sonderlijcken, ende be-
roeckse met cruijt, twelcke sy Bittin noemen,
daer nae neemt hy die ratel vast voordē mōt

ende ratelt mede, seyt totten ratel Nee Kora,
nu spreekt ende laet v horen sijdi daer inne,
dan spreekt hy met cleynder stemme, en rasch
een woort datment niet wel mercken en can,
oft die ratel doet oft dat hyt doet, ende dat an
der volck meynt dat die ratel doet, maer die
waersegger doet selue, so doet hy met allen
ratelen die eenen nae den anderen, een yeghe-
lijk meynt dan dat sijn ratel groote macht by
haer heeft, dan ghebieden hen die waerseggers
dat sy ten crych trecken vianden vangen, want
die geesten die inden Tammaraka sijn hebben
lust slauen vleesch te eten, nae dien raet trecken
sy naeden crych, wanneer nu die waerseggher
Paygi wt allen ratelen goden gemaect heeft, so
neempt dan een yeghelijk sijn ratel wederom
nae hem, ende heetse lieue soō, maect hem een
eygen hutken, daert in staet, sedt hem etē voor
begeert van hem alle wat hem van noode is,
ghelijc als wy den warachtigen god doen, die
hemel ende eerde gescapen heeft, bidden dat
sijn nu hare goden. Metten warachtigen God
die hemel ende eerde gescapē heeft, en hebben
sy geen becommeringe, houden voor een out
heercomen dat hemel ende eerde geweest sijn
en weten sus niet sonderlijcx vanden beghin-
der weerelt, dan sy segghen, daer is eens groot
water gheweest, dat heeft alle haer voorva-
ders versopen, ende sommighe sijn in eenen
naec-

naecker daer wt comen, sommighe op hoghe
bomen het welck ick achte, het moet die Delu
uie gheweest sijn, als ic nu die eerste reyse on-
der haer quam, en sy my daer af seyden, meyn-
de ick het was een duyuels voorspel, want sy
seyden my dicwils hoe dat die dinghers spree-
ken, als ic nu inden hutté quam daer die waer
feggers in waré, die welcke die dinghers soudén
spreekende maken, mosten sy haer alle neer set-
ten, maer als ick dat bedroch sach, ginck ick ter
hutten wt ende dacht hoe armen verblinden
volck is dat.

*Hoe sy vanden wijs waerseggerssen
maken. Dat XXIII. Capittel*

SY gaen eerstmaels in eene hutten, en alle
die wijs der hutten nemen die een voor
die ander nae, ende becoeckése, daer moet
dat wijf cryten en springen en omlopen,
so lange dat sy moede worde, datse opter aer-
den vallen gelijk al oft sy doot waré, daer nae
seyt die waersegger, siet nu is' sy doot, terstont
wil ickése wederom leuendich maken, als sy dá
wederom tot haer seluen comt, seyt hy sijt
nv spoedich roecomende dingen te segghen,
als sy dan naden crych trecken, so moeten haer
die wijs vanden crych waerseggen, mijns hee-
ren vrou (dien ick ghesconcké was om te doo-
den) begoft eens te waerseggé, seyde tot haren
man

man gaer was eenen geest wt vreemden landen comen, die begeerden van haer te weten, hoe corts ick soude gedoot wordē, en vraechde nae dat hout daermen my mede doot slaen soude, waer dattet waer, hy antwoerde haer, het en was niet verre, alle dinghen waren ghereet, niet dan alleen, hy liet hem duncken ick en waer gheen Portugalose, maer ick was een Franchois, als dat wijf haer waersegginge volbracht hadde vraechden ick haer, waerom sy my so nae mijn leuen stont, ter wylē ick geen viāt en was, of sy niet en vreesde dat haer mijn Godteen plage toe schicken soude, sy seyde ick en soude my dat niet aen keeren, want het waren vreemde gheesten, die wouden bescheet van my weten, sulcken ceremonien hebben sy veel.

Vvaer in dat sy opt water varen.

Dat XXV. Capittel.

DAer sijn eenderhande boomē int lant, die welcke heetē Yga ywera, dies boēs scalen lossen sy gans af van bouen aen tot beneden toe, maken besondere gestel ront om den boom heenen, om die schael gans en heel af te cryghen, daer nae nemen sy die schale ende dragen se wten gheberechte bijden zee, heytense met vier, luegense achter ende voor
hoeh

hoech op, binden swerte houten in midden
daer onderende ouer, dat sy niet wieder en
worden, maken naeckers daer af, daer in haer-
der 30 varen connen ten crych, die schale is ee-
nen duym dicke, wel vier voet in die wiede,
40 voeten lanck, sommighe langher, sommi-
ghe oock corter, die seluen roeyen sy seer ghe-
ringhe, ende lichtveerdich duere, varē daer me-
de so verre als sy willen, als die zee onstelt is,
door onweer trecken sy die naeckers opt lant,
tot dat wederom goet weer wort, sy en varen
ouer twee mijlen niet inden zee, maer lancx
den lande heenen varen sy verre

*Vvaer om den een viant den anderen
eet Dat XXVI. Capittel.*

SY en doens van gheenen hongher, maer
van grooten haet endē nijt, ende als sy
inden crych teghen malcanderē scermut-
sen, roept die eenē den anderen aen wt groo-
ten haet, Dete Immeraya, Schermiuramme,
heiwoe, die come alle ongheluck aen mijn ee-
ten cost, De kange Iuea eypota kurine. Ick
wil v noch heden desen dach dat hoeft do or-
slaen, Sche Innamme pepicke Reseagu, mij-
nen vrienden doot aen v te rechten ben ick
hier, Yan de soo, schemocken Sera, Quo-
ra Ossorime Kire, & cetera. V vleesch sal
heden

heden desen dach eer die son onder gaet mijn
gebraet sijn, sulcx alle doē sy wt grooter viant
scap.

*Hoe sy haer aenflaghen maken als sy
willen in haren vianden lant ten crych
trecken. Dat XXVII. Capittel.*

ALs sy willen in haren vianden lant ter
oorlogen trecken, so vergaren hen haer
ouersten, houden raet hoe sijt maken
willen, dat ontbiedē sy dan in alle huttē door
en weer dat sy haer op rusten, ende sy noemen
eenderhande fruyt der bomē als die rijp wor
den, so willen sy wt trecken, want sy hebben
geen onderscheyt der iaren ende dagen, oock
bestellen sy eenen tijt wt te treckē alser een ge
flacht visschen wter zee inden ryuren loopen,
die welcke sy Pratti heeten op haer spraek, en
den liggenden tijt als men die visschen siet, noe
men sy Pirakaen, op sulcken tijt rusten sy haer
met naeckers ende pijlen, en hert wortel meel,
dwelck sy heeten Vythan tot victalie, daer nae
beraden sy haer metten waerseggers Pagy, oft
sy victorie sullen hebben, die seggen dan wel
ia doch beuelen sy haer dat sy achtinge op die
dromen hebben souden die haer vanden vian
den dromeden, als den meesten deel droempt
datse sien haerder viandē vleesch bradē, dat be
dient victorie, maer als sy siē haer eygen vleesch
braden

braden dat en bediet niet goets, so dat sy dan
thuys blyuen, als haer die dromen nu wel be-
haechden, so rusten sy haer op, maken in alle
hutten groote vrolijcheyt met droncken drinc-
ken, en dansen metten afgoden Tammaraka,
een yghelijc bidt den sijnen, dat hy hem help
eenen viant vanghen, daer nae varen sy heenen
als sy dan vast by haerder vianden lant comen
so beuelen haer ouersten den nacht te voré, als
sy des anderen daechs haerder vianden lant-
schap willen aen vallé, dat sy die dromen ont-
houden souden, die weicke haer die nacht
droempt. Ick was eenen toch met haer, als wy
nu vast by haerder vianden lant waren des
auont te voren, so haer meyninghe was den
anderen nacht haerder vianden lant aen te val-
len, ginck die ouerste door den leger heenen,
seyde haer dat sy die droemen wel behielden,
die haer dien nacht droemen souden, geboet
voert dat die iōge gesellé als dé dach op brack
wildt scieten souden ende visschen te vangen,
dat gebuerde also die ouerste liet ghereet ma-
ken, daer nae onboet hy die ander ouersten
die quamen voor sijne hutten, settem haer al-
le opter eerden in eenē rōden circkel, liet haer
reeten geuen, als sy geeten hadden vertelden
sy dromen, so veel als haer wel behaechden,
daer nae dansten sy met haren Tamaraka van
vruechden, haerder vianden hutten besaghen
sy in-

fy inder nacht, vallen aen meer mergenfont
als den dach op gaet, als sy eenen vanghen die
seer gewont is, dien doden sy ter stont en vueren
dat vleesch gebraden mede thuys, maer die
noch gesont sijn vueren sy al leuendich mede
thuys, daer nae in haren hutten dooden sijte
Sy vallen aen met eenen grooten gescrey, treden
stijf opter aerden, blasen in baluynen van
langhe couwoerden gemaeft, sy hebben alle
gader snoeren om haer lijf gebonden om die
vianden daer mede te binden, schilderen ende
vermalen haer met roden vederen, op dat sy
voor die ander bekent souden wesen, schieten
seer gheringe, schieten oock vierighe pijlen op
haerder viandē hutten, om die daer mede aen
te steken, en als haerder een gewot wort, heb
ben sy haereygen cruyden daer sy haer mede
heelen.

¶ Vat haren crych rustinghe is.

Dat XXVIII. Capittel.

SY hebben flitsboghē, ende die spijsen
oft hoorenen sijn ghemaect van beenen
en herde weeren die sy scarp wetten, en
daer op binden, sy makense oock vā visch tan
den, die welcke mē heet Tiberaun, worden
inden zee gevangen, oock nemen sy cattoē oft
boomwolse mengelense met was, bindent
bouen aen die pijlen, steken dan dat vier daer

in

n, dat sijn haer vier pijlen, sy maken oock scil-
den vā boomscorssen en̄ anderen wilden die-
ren snijen. Sy grauen oock scarpe doornen ge-
lijck als hier die minckijfers. Ick heb oock van
haer gehoert maer niet gesien, dat, als sijt doen
willen dat sy hate viāden wt die vasticheyden
ende sterckten wel connen verdriuen met pe-
per, in dier manieren die welcke daer wast. Sy
wouden groote vieren maken als die wint
wayde, en̄ worpen dan vanden peper eenen
hoop daer in, als den dump tot haer inde hut-
ten sloech mosten sy haer ontswijcken, en̄ ick
geloefs wel, want ick eens metten Portugalo-
lers in een prouintie des lants Brannenbucke
genaempt, als voor verhaelt is, daer bleuen wi
met een schip opt droghe in een Reuier leg-
gen, want die vloet was ons ontgaen, doen
worpen sy veel droochs stroys tusschen dat
schip ende den oeuver, meynden ons oock met
ten domp vanden peper te veriagen, maer sy
en consten dat hout niet ontfteken.

*Met wat ceremonien sy haer vianden
dooden ende eten, waer mede sijse doot
slaen, en̄ hoe sy met haer om gaen.*

Dat XXIX. Capittel.

Als sy haer vianden eerstmaels thuys
brengen, so slaense die wijs en̄ die ion-
ghers

gers, daer nae schilderen sijse en behanghense
 met grauwen vederen, scheeren haer die wijn
 brauwen afbouen doghen, dansen om haer
 heeren, binden hem wel dat hy niet en onloo-
 pe, gheuen hem een wijf die hem bewaert, en
 oock met hem te doen heeft, ende als die kint
 draget, dat kint voeden sy op tot dattet groot
 wort, daer nae alst haer inden sin compt, slaen
 sijt doot ende etent, sy geuen hem wel teeten
 hōden hem so eenen tijt lanck maken ghereet
 scap, maken wel vaten van eerden werck, daer
 sy den dranck in doen, backen sonderlinge va-
 ten daer in doen sy die reetschap, daer sy hem
 mede scilderen en palleeren, maken vederen
 boschen die sy aen dat hooft doen ende bin-
 den, daer mede sy hem doot slaen, maken een
 lange snoer Masurana genaempt, daer binden
 sy hem

sy hem in als hy steruen sal. Als sy alle gereet-
schap by malcanderen hebben, so ordineren
sy eenen tijt wanneer hy steruen sal, noyē die
wilden van anderen dorpen, dat sy op die tijt
derwaerts comen, dan maken sy alle vatē vol
drancx, ende eenen dach oft twee te voren eer
die wijs den dranck maken, voeren sy den ge-
vangen eens oft twee mael opte plaetse, dan-
sen om hem heenen. Als sy nu alle byden an-
deren sijn, die van buyten comē, heet haer die
ouerste vander hutten willecome. Seyt also,
comt helpt uwen viant eten. Des daechs te
voren eer sy beginnen te drincken, binden sy
den geuanghen den snoer Masurana om den
hals, dien seluen dach scilderen ende palleren
sy dat hout Iwera Pemme genaempt, daer me
○ de

de sy hem doot slaen willen, diens ghestel-
nisse is also dese figure bewijst, is langer dan
een vayem, strycken dingen daer aen dat cleeft
dan nemen sy eyerschale die sijn graw, en sijn
van eenen vogel Mackukawa ghenaeft, die
stoten sy cleyn als stof, en dat strijcken sy dan
aent hout, dá siddt een vrow ende wrijft inden
aendleefden eyerschale stof, die wy sie scildert
staeghet vol wijs, om haer die singhen. Als die
Iwera Pemme, dan is alsoet sijn soude met ha-
ren quispelen ende ander gereetschap, hangen
sy dan in een ledighe hutte bouen der eerden,
in eenen tuynstaeck, ende singhen dá daerom
alle den nacht, des ghelijcx scilderen ende ma-
len sy den geuangen sijn aensicht, oock ter wij-
len dat wijs scildert, ter wijlen singhen die an-
der. Ende als sy beginnen te drinckē, so nemen
sy den geuangen by haer, die drinckt met haer
en gecken ende aluen met hem. Als dat drinc-
ken nu een eynde heeft, des anderen daechs ru-
sten sy, maken den gheuangen een hutken op
die plaets daer hy steruen sal, daer leyt hy dien
nacht, in wel verwaert, dan des merghens een
goede wijl voordē dach gaen sy dāsen ende
singhen om dat hout, daer sy hem mede doot
slaen willen, tot dat den dach aen compt, dan
trecken sy den geuangen wten hutken, bre-
ken dat hutken af, maken ruymte, dan binden
sy hem die mussurana vāden hals af, ende bin-
dense

denſe hem omt lijf henen, treckenſe ſo ouer
beyden ſijden ſtijf, hy ſtaet midden daer in ge
bonden, haerder veel houden dat ſnoer van
beyden ſijden, laten hem ſo eenen luttel ſtaen,
leggen cleyn ſteenkens by hem, daer hy mede
nae die wijs worpt, die om hem loopen, en-
de krijgen teetē, die ſelue ſijn daer geordineert
ende geſchildert, als hy ontween gelinedē wort,
metten eerſten vier ſtucken rōt om die hutten
te loopen, daer nae hebben die andere tijt ver-
drijf. Als dat ny geſchiet is, maken ſy een vier
ontrent twee ſcreden wijt vander ſlauen, dat
vier moet hy ſien, daer naer coempt een vrou
metten hout Iwera Pemmē ghelooopen, keert
die verbuſſelen om hoge, tiert ende ghebeert
van vruechden, loopt voor den gheuanghen
ouer, op dat hijt ſien ſoude. Als dat geſchiet is,
ſo neemt een mans perſoon, dat hout gaet
daer mede voordē geuanghen ſtaen, houdt
voor hem, op dat hijt aēſiet, ter wijlen gaet die
de welcke hem doot ſlaen wil ſelue henen met
noch 14 oft 15, maken haer lijf graw met aſſen,
dā comt hy met ſijne mede geſellē opte plaet
ſe by den geuanghen, dan leuert die ander die
voor den gheuanghen ſtaet dat hout ouer, ſo
comept dan die Coninck vander hutten, ende
neemt dat hout, en ſteeket den genen die den
geuanghen doot ſlaen ſaleens tuſſchen die bee-
nen door, dwelck ny een eer onder haer is, dā
O 2 neemt

neempt die wederom dat hout diē doot slaen
sal, ende seyt dan, ia hier ben ick, ick wil v doo
den, want die uwe hebben mijder vrienden
oock veel ghedoot ende geeten, dan antwoort
hy, als ick doot ben so heb ick noch veel vrien
den, die sullen my wel wreekē, daer mede slaet
hy achter opt hooft dat hem die herffenē daer
wt springhen, terstont nemen hem die wijs,
trecken hem opt vier, scrabben hem die huyl
al af, maken hem gans wit, stoppen hem dat
achterste met een houtkē toe, op dat hem niet
en ontgae, als hem dan die huyl af geuecht is,
neempt hem een mans persoē, snijt hem die
beenen ouer die knien af, ende die armen aen
dat lijf, dan comen dier vier wijs eñ nemen
die vier stucken eñ loopen daer mede om die
hutten heenen, maken een groot gescrey oft ge
rucht van vruechden, daer nae snijden sy hem
den rugge metten achtersten vanden voordee
len af, dat selue deylen, sy onder haer, maer dat
inghewant behouden die wijs, siedent ende
int sop makē sy eenen brije, mingau genaemt
dien drincken sy ende die kinder, dat ingewāt
eten sy, eeten oock dat vleesch vanden hoofde
die herffenen binnen in dat hooft, die tonghe
ende wat sy sus daer aen ghenieten connē, dat
eten die iongers, als dat al gheschiet is, soo gaet
dan een yegelijck wederom nae huys ende ne
men haer deel met hen, die ghene die desen ge
doot

doot heeft, geeft hem seluē noch eenen naem.
Ende die Coninck vander hutten scrabt hem
met eenen tant van eenen wilden dier bouen
aenden arm, alst recht gheheelt is, soo sietmen
dat litteeken, dat is een eere daer voor v, dan
moet hy den seluen dach stille liggen in eenen
nest, doen hem een cleyn flitsboechken met
eenen pijl, daer hy den tijt mede verdrijft, sciet
daer mede in was, dat gesciet daerom dat hem
den arm niet onseker oft anghewilch worden
en soude vanden verschricken des doot slaens.
Dat al heb ick ghesien ende ben daer by ghe-
weest, sy en connen met ghesetten ghetal niet
voerder tellen dan tot vijf toe, als sy voerder
tellen willen, wijsen sijt byden vingeren ende
teenen der voeten, als sy willen vā grooter ge-

tal spreken, wijsen sy op vier oft vijf personen so veel vingeren ende teenen als die hebben.

¶ Berecht van sommighe dieren inden lande. Dat XXXI. Capittel.

DAER sijn int lant Rechbocken ende geyten gelijk verkenen so groot, vanden tweederley gheslacht, die een is seer by gelijk die recalueren hier int lant, die ander cleyn ghelijck als ionghe vercxkens, heetē Teygasu dattu, en sijn niet seer goet te vanghen in die val die de wilden ghebruycken om wilt te vanghen. Daer sijn oock dryderley meercatten, die een heeten Key, en sijn die hier te lande comen. Dan isser een sorte heeten Ackakey, springen ghemeynlijck met groten hopen op die boomen, maken een groot gherucht ende geschrey int hout oft bosch. Ende daer is noch eenderhande geslacht van meercatten, die heeten Pricki, die sijn roet, hebben baerdē gelijk suygen en geyten, sy sijn so groot ghelijck een middelbaer hont. Oock heeftmen daer eenderley gedierte, die heeten Dattu, dat is ontrent een span hoge, anderhalf spanne lanck, dat is gewapent al ront om dat lijf, wtgenomē den buyck, daer en heuet niet, die wapen is gelijk horen, sluyt op malcanderen met vouwē ghelijck een harnaschs, en heeft eenen langen leeren mondecken, eenen langhen steert, gaet gaer
ne

ne opte steenclippé om, sijn spijsē sijn muysen
het heeft vet vleisch, ick heb dicwils daer af ghe
eten.

¶ *Serwoy. Dat XXXII. Capittel.*

DAer is eenderhande wilt gedierte dat
heet Serwoy, dat is so groot als een cat
te, en is wat graw van hayr, en sommi-
ghe oock swert graw, heeft eenen stert gelijk
een catte, ende alst baert heeftet een ionck oft
fesse, het heeft eenen slip inden buyck, is wel
een half spannelanck, ende binnen inden slip-
pen heeftet noch een vel, want den buyck en
is hem niet open, en binnen inden slip heeftet
conduyten, ende daert henen gaet daer drager
die ionghen inden slip, tusschen die twee vel-
len. Ick heb se dickwils helpen vanghen, en die
ionghen wten slip gelanckt.

Daer sijn oock een geslacht Thijger dieren
int lād, die welcke die lieden verworgen ende
eten, en groote schade doen. Daer is oock ghe-
slacht Leuwen, diemen heet Leoparden, dat
is gheseyt grauwe gespikkelde leuwen, en an-
der wonderlijcke dieren veel. & cetæ. Daer is
oock een dier genaempt Catiuare, hout hem
opt lāt ende int water, die fleym en vulicheyt
dat opte cantē vanden oeuers vanden souden
wateren blijft, daer leuen sy af, ende onderhou-
den haer daer mede, en dat eten sy, als haer er-
gens voor vreesst oft dat verveert is, so vliet int

water optē gront, sy sijn groter dan een scaep,
sy hebbē een hoofte gelijkē een hase, corte oor-
ren, sy hebben eenē corten stert, redelijcke bee-
nen, loopen oock seer rasschelijcken opt lant,
vāden eenen water totten anderē, heeft swert
grauw haer, heeft drye knobbelen aen elcken
voet, smaectt gelijk verken vleesch. Oock sijn
eenderhāde heydischen int water, oock op lāt,
die selue sijn goet om eten.

*¶ Van een sorte van wormkēs ghelijck
vloyen, welcke die wildē heetē Attum.*

Dat XXXIII. Capittel.

DAer sijn wormkēs sijn gelijk die vloy-
en, euen wel cleynder, heetē Attum op
ter wilden spraeck, groyen inden hut-
ten vanden menschen vulicheyt, die selue cruy-
pen eenen in die voeten, ende het iockt eenen
maer inwendich als sy daer in cruypē, die eten
so int vleesch datmen des niet en ghevoelt oft
seer luttel gewaer wort, en datmen se niet ter-
stont wt en doet, maket een cloue so groot als
een arweete oft erte. Ick heb ghesien als iceerst
merten Spangaerden aent lant quam, dat sy
sommighe van onsen gesellen die voeten heel
verdoruē, om datse geē acht daer op en haddē.

*¶ Van eenderley vliermuysen des lants,
hoe sy die lieden des lants des nachts in
den*

den slaep inden teenen vanden voeten
ende in dat voorhoofd bijten.

Dat XXXIII. Capittel.

DAer sijn vliermuysen van eender ma-
nieren, die grooter sijn, dan die hier in
Duytsch lant sijn, die vliegē des nachts
inden hutten om die nesten daer die lieden in
slapen, en als sy gewaer worden dat die men-
schen slapen ende haer laet geworden, vliegen
sy by die voeten, en bijten eenen mont vol, oft
sy bijten int voorhoofd, ende vliegen dan we-
derom wech. Doen ick onder die wildē was,
beten sy my dickwils vanden teenen der voe-
ten, ale ick wacker wert, sach ick die teenē bloy
ende, maer sy bijten die wildē gemeynliick int
voorhoofd.

¶ Vanden Bien en Hummelē des lants.

Dat XXXV. Capittel.

DRyderhande gheslacht Bien sijn in dat
lant. Die eerste sijn seer geliick die Bien
int ghemeyn hier sijn. Die andere sijn
swert en groot, geliick als die groote vlieghen
Die derde sijn cleyn als muggē, oft cleyn vliex
kens, des Bien al geliick hebben haren honich
in holle boomen, en ick heb dickwils metten
wilden de honich wt geheuen van alle dryen
geslachten, dat wy gemeynlijck betere honich
by

by die cleynste vonden, dan by die andere, sy en steeken oock niet so seer ghelijck die Bien hier te lande, want ick dickwils gesien heb, dat die wilden den honich langhen, ende dat die Bien op haer vlogen, en datie genoch af te stryken hadden vanden naecten lijue, oock heb ick selfs den honich naect gelanckt, maer ick moeste dat eerstmael van grooten wedom in dat water loopen en die Bien daer in af wasschen, anders en const ick niet quijt worden vanden lijue.

Vanden vogelen des lants.

Dat XXXVI Capittel.

DAER sijn oock veel selsame vreemde vogelen daer in dat lant, een geslacht ghe naempt Vwara Pirange, die hebben haer voyeringe bijden zee, nestelen opte clippen die welcke daer ligghen vast byden vasten landen, is by nae so groot gelijck een hoen, het heeft eenen langen beck en beenen, by nae gelijck eenen Reygher, maer niet al wt so lanck, en heeft die natuer, die eerste vederen die den ionghen wt wassen sijn wit graw, daer nae als sy vlucht worden, sijn sy swert graw, daer mede vliegghen sy dan bycans een iaer, dan veranderen haer die selue vederen, en den gansen vogel wert so roet, als eenighe roode verwe sijn mach, so blijft hy dan, sijn vederen sijn groot gheacht by die wilden.

¶ Berecht

¶ Berecht van sommige boomē des lāts
Dat XXXVII. Capittel.

DAER sijn boomen, die welcke die wilden Iuni pappeeywa noemen, op die selue boomen wast een vrucht, eenen appel niet seer ongelijck, die vrucht knauwen die wilden, en drucken dat sap daer wt in vaetkens, daer mede verwen en scilderen sy haer, als sijt eerst opte huyt strijcken, so ist gelijc water, daer nae ouer een wijle wort haer die huyt so swert gelijck inckt, dat duert tot indē negensten dach, dan vergaet dat weder, en niet voor die tijt, hoe veel sy haer wasschen in water.

¶ Hoe den cattoen oft boomwolle wast en den Brasiliaensen peper, ende oock sommige ander wortelē meer, die welcke die wilde planten om te eten.

Dat XXXVIII. Capittel.

DEN Cartoen oft boomwolle wast op boomkens, ontrent eenen vadem hoghe, heeft veel scueten oft tacken, als sy bloyen so crygen sy veel knoppen, als die rijp worden so gaense open, en die wol staet alsoo inden knoppen om ronde kerenkens, die sijn swert, dwelck dat saet is daermēse af plant oft sayet, en die tacken sijn heel vol vanden knoppen

pen. Den peper van dien lande is tweederley
faetsoen, den eenen is gheel, den anderen root,
maer wast op een maniere, als sy groen is so is
hy so groot als haechbesien, die opte doornen
wassen, het is een cleyne boomken, ontrent een
half vaden hoech, ende heeft cleyne bladerkēs,
hangt vol vanden peper, is scerp inden mont,
plucken hem af als hy getijdich is, droogende
inde sonne, en daer is noch een ander faetsoen
cleynen peper, den voorghenoemde niet seer
pnhelijck, den welcken sy oock also als den
anderen drooghen.

Daer sijn oock wortelen die Iettiki heetē, die
sijn van goeden smaeck, als sy die planten, sijn
den sy die in cleyne stucken, steekē die stucken
inder eerdē, dat ontsonct hem, en breydet hem
ouer die eerden gelijk hopsmeten, ende wort
vol van dien wortelen.

Saluyt reden.

*¶ Den leser wenscht Hans Staden
Godts genaede ende vrede.*

 Onstghe leser, desen mijnen schip-
vaert ende reyse heb ick om oersaec
int corte nae beschreuen, allen den
aenvāck te vērtellen, hoe ick inden
tyrannisschen menschen gewelt comen ben,
om daer mede te bewijsen hoe geweldelijckē
sonder cenige hoope, my die noothelper on-
se Heer

ſe Heereñ Godt verloſt heeft wt hāer ghewelt
dat oock een yegelijck hoore, dat die almachtī
ge Godt nv noch euen ſo wel ſijne Criſtenen
gelouigen onder den Heydenſen goddeloſen
volck, wonderlijcken beſcuddet eñ geleyt, als
hy vanden begin der weerelt oyt gedaē heeft,
dat oock eē yegelijck met my Godt daer voor
danckbaer ſy, eñ hem inden noodt op hē ver-
late, want hy ſelue ſpreeckt. Roept my aen in-
den tijt der noot, ſo wil ick v. beraden eñ hel-
pen, ende ghy ſult my prijſen, & cet.

Nv mocht die menige ſeggen, ia ſoudick dat
al drucken latē wat ick mijn leefdage verſocht
eñ gheſien heb, ſo moſt ic een groot boeck ma-
ken, dat is waer, dien nae te volghen, wiſt ick
noch wel meer te ſchrijuen, maer ten heeft die
reden niet noch geſtelteniſſe. Ick heb die meyn-
ninghe, wat my daer toe beweecht heeft dit
boeck te ſchrijuen, genoch herwaerts eñ der-
waerts in veel plaetſen aen geteekent, hoe wel
wy alle gader ſchuldich ſijn Godt te louen eñ
danckē, dat hy ons behoet heeft eñ beſcermpt
vander eetſter vren vā ons geboerte, tot opten
tegenwoerdighen dach ende vre ons leuens.

Voort ſo can ick wel bevroyen, dat het in-
hout van deſen boecke, den ſommighen ſal
vreempt duncken, wie can daer teghen, niet te
min, ſo en bē ic die eerſte niet, eñ en ſal die leſte
oock niet bliiuen, dien ſulcken ſchip vaerden,
lant

lant, en volcken wel bekend sijn, dien seluē en is oock alle dingen niet met lachen sijn geworden, noch en sullen geworden yemāden, maer dat dien, diemen vanden leuēde lijue ter doot brengen wilt, soude te moede sijn als die sijn, die daer verre af staen en het spel aen sien, oft daer af horen seggen, dat weet een yegelijc wel te berechtē. Als die oock altsamē souden indē tyrānischen viāden hāden comen, die in America varen oft zeilen, wie soude dā daer heenen verlangen. Maer dat weet ic waerachtich, dat menich eerlijck mā in Galliciē, Portugael, Frāc rijk, oock sommige Tātwerpen in Brabāt, die in America geweest sijn, my des moeten ghetychnisse geuen datter so mede is, ghelijck ick scrijue. Maer dien die sulcke dingē niet en weeten noch versocht en hebbē, beroep ic my op dese getuyghen ende Godt voor al aen.

Die eerste reyse die ick dede in America, was met eenē Portngaloeschen schip, die hoopmā hiet Pintyado, waeren onser drye duytschen opt schip, die eene die was van Breemen ende hiet Heynrick Brant, die ander hiet Hans van Bruchhausen, ende ick.

Die ander reyse dede ick vā Ciuiliē wt Spaenien nae Rio de Platta, eenē prouintie in America gelegen so genaempt. Die ouerste vanden scheepen hiet Don Diego de Senabrie, daer en was geen duytsch op die reyse mede, maer nae lange

lange moyte, anxt en vreesse te water en te lande, dwelck duerde ontrét twee iaer, alle inden een leste reyse als voor gemelt, ten leste ledé wi schipbruyck by een eylant genaépt S. Vincente, leet heel by den vasten lāden van Brasilien, en die Portugalosers de bewonen dat, daer op die selue plaetse vont ick eenen lantsmā Eobani Hefsi saligen soné een, die my daer seer wel ontfinck. Noch hadden coop heeren van Antwerpen, die welcke men Scheetz heet, eenen factoer daer die heet Peeter Roefel, die alle beyde moeten my getuychnisse geuen, hoe ic daer ben aen comen, oock hoe ick ten leste vanden Tyrannischen viandé ben gevangen worden. Voort die schippers die my vandé wilden gecocht hebben, waren wt Normādien in Francrijk, die hooftmā vanden schepe was van wat tauilla, genaempt Vvilhé de Moner, dier stierman heet Franchoie de Schantz, ende was van Harflor, die Dolmuts was vā Harflor, genaépt Perott, die eerlicke lieden (Godt die louet haer inder eewiger salicheyt) die hebben my geholpen naest Godt, in Franckrijk, sy hebben my helpen een pasport vercrijgen, sy hebbé my gecleet, en gauen my teer gelt, die my die getuygnisse sijn, waer sy my gecreghen hebben. Daer scheeppe ick vā Diepen wt Frackrijk, en quam te Londé in Engelāt, daer vernamen die Coopgesellen vanden Nederlānsche borse oft staelfhof

665
hof vanden scipman, daer ic mede daerwaerts
comen was, hoe dat met mijn saeck gheleghen
was, noydé my te gast vereerdé my met eenen
teerpéninck, daer nae seyde ick in Duytschlát.

Tantwerpen quā ic int huys vā Aken by ee-
nen coop heer, Iasper Schetz genaempt, dé sel-
uen gaet dien voorghenoemden factoer Peter
Rosel in S. Vincente oockaen, als voorgeseyt
ir, dien brocht ic die tijdinge, hoe dat die Fran-
schoisen sijns factoers schipken in Rio de Iene-
ro hadden aengevallé, maer waren wederom
afgheflaghén, die selue Coop heer schanck my
twee Keylers ducaté, God wilt hé vergelden.
So ny ergens een ionck gesel ware, die met de-
sen scrijuen en getuygen niet te ghenuegen en
ware, op dat hy niet in twijfel en leue, so neépt

dan Godt te helpe, en vaet dese reyse aen,
ick heb hem hier kennissen ghenoch

gelaten, dien pat volge hy nae, die

Godt helpt en is die weerelt

niet gesloten. Den almach

tigen Godt, diert alle in

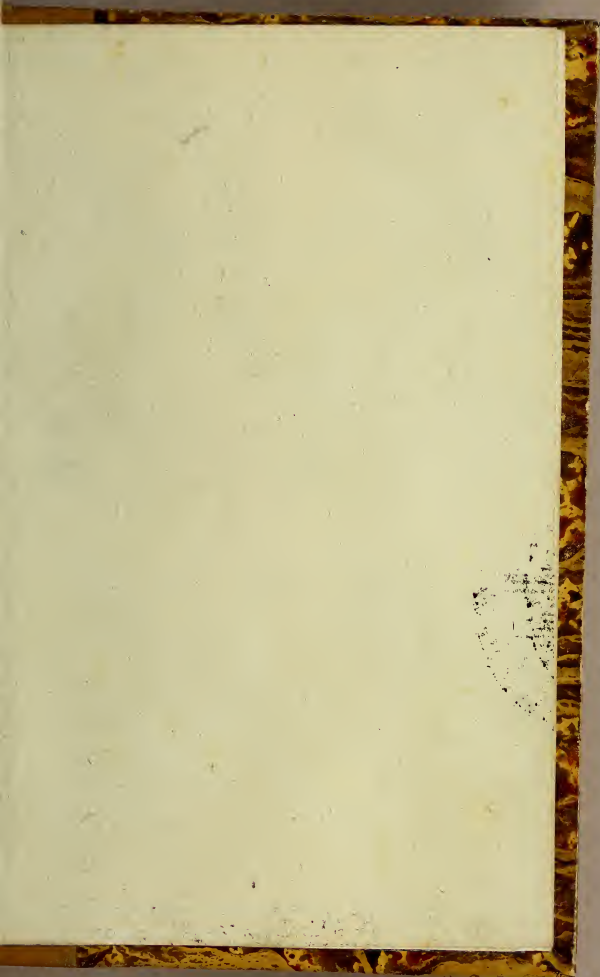
allen is, sy lofe en

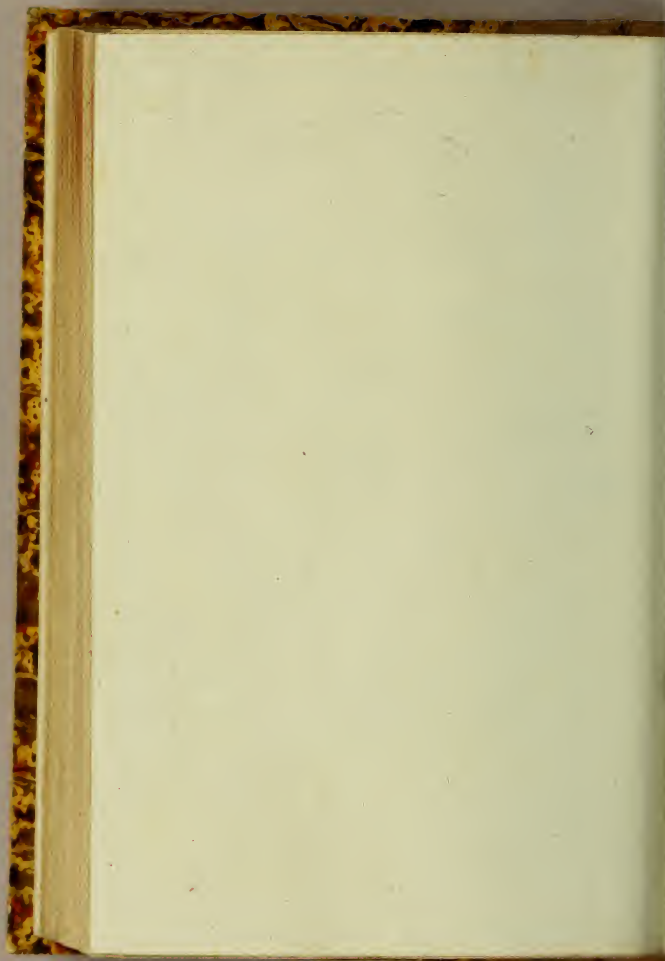
prijs vā eewichz

tot eewichz

Amen.

FINIS.

JSS8

5776w

